

9e Année. N° 100

Avril 1915.

Les Manuscrits non insérés
ne sont pas rendus.

Les Articles parus dans la Revue
s'engagent que leurs auteurs.

REVUE CATALANE

ABRIL

Pluja d'abril y sol de tardò,
Solen fer l'any hò y milló.

Fret d'abril
No faltará pa ni vi.

Quan canta'l cucut,
al mati mullat, à la tarde aixut.

Si vols menjar pesols al segar,
per l'abril los has de sembrar.

Per sant Jordi
espiga l'ordi ;
per sant March
espiga'l blat.

Sant Jordi carbasser.

(Dita pera indicar que pera aquest sant se planten les carbasses.)

Per Sant Jordi, roses.

(Dita de Barcelona, hont à la fira de sant Jordi commensen à vendre roses).

Cels Gomis.

(Recullit del popular).

Sympathies catalanes

Une évolution marquée, en faveur de la Triple-Entente, s'est manifestée dans toute l'Espagne et surtout chez nos frères de Catalogne.

Ce n'est pas un revirement subit, amené par les circonstances, mais un simple déclanchement de l'opinion, un large mouvement de sympathie, qui s'affirme de la façon la plus digne et la plus catégorique, pour la cause des défenseurs du Droit et de la Liberté.

Il ne faut pas se méprendre sur les vrais sentiments qui ont toujours animé nos voisins. La conscience catalane, purement catalane, ont-ils déclaré, ne pouvait éprouver la moindre inclination pour le principe de la force érigée en suprême loi. Tous les vrais catalans désiraient et désirent ardemment le triomphe des alliés. Ils savent de quel côté est la bonne foi; ils savent que nous combattons pour un idéal noble et juste; ils savent que nous ne voulions pas la guerre et que nous luttons pour la grande Paix.

Leurs affirmations catégoriques, leurs témoignages d'amitié ne nous laissent aucun doute.

C'étaient, hier, la vibrante proclamation des groupes de l'*Unió Catalanista* et l'adresse de sympathies à M. Morel-Fatio; c'étaient les fraternelles lettres que l'on nous adressait de Barcelone, les vœux amicaux de nos frères de race et de langue, le salut affectueux que nous recevions, en leur nom, d'un honorable délégué de *Renaixement*.

C'est aujourd'hui le Manifeste énergique et enthousiaste des intellectuels catalans, que nous publions ci-après, signé des sommités artistiques et littéraires, des noms les plus connus de la science et de la politique.

Et voici qu'en l'honneur du glorieux frère, du grand Rivesaltaï, de notre Joffre, s'annoncent pour demain d'imposantes mani-

festations en Roussillon, à Barcelone, à Madrid. Partout l'affirmation d'une conviction profonde dans notre droit, partout le même attachement à notre cause !

Encore une fois, la balance de l'opinion a oscillé en notre faveur.

A travers les courants contraires du tourbillon où se débat le monde, un souffle caressant de Justice et d'Amour a fait battre le cœur de la vieille sœur latine.

Charles GRANDO.

Manifest dels Catalans

Els qui signem, catalans dedicats als espirituals treballs de l'art, les lletres, la ciencia i la politica, volem alçar la veu en aquesta hora trágica de l'història del món. Volem dir la nostra convicció i alhora declarar les nostres simpaties. Ens hi creiem obligats, com ciutadans de la República universal de l'Esperit, i aiximateix com fills de Catalunya, la qual per l'heretatge riquíssim de la seva vella glòria i per les clares i fortes esperances en son esdevenidor, no pot desinteressar-se de la gran pugna que omple avui l'Europa.

No sabriem nosaltres guaitar la lluita amb esguard fret i indiferent. Si no hi participem amb les armes, comprenem bé que les idees i els sentiments nostres també son dins la batalla. Tenim una convicció i sentim un amor. I hem de proclamar-los altament i noble.

La nostra convicció és que en la guerra actual els suprems interessos de la justícia i de l'humanitat demanen la victòria dels Estats de la Triple Intel·ligència.

I el nostre amor és per la França i l'Anglaterra, posseïdores segles ha de l'alt mestratge civil ; per la Bèlgica i la Sèrbia, petits pobles que acaben de donar immortals exemples.

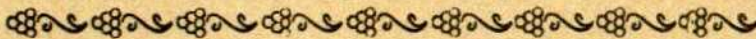
La simpatia nostra no podia mancar a aquests pobles. I, sobre tot, no podia mancar a la França, veïna de Catalunya per la terra i per l'ànima, on, Pirineu enllà, tenim germans nostres, gent de la nostra raça, de la nostra sang, de la nostra llengua. Raça, sang i llengua, que son les del més enlaira capdill dels soldats francesos.

Als qui combaten per una justa causa, no hem de privar-los del consol espiritual de la nostra pública simpatia. Ni hem tampoc de callar la nostra condemna dels procediments cruels posats en pràctica per aquells bel·ligerants qui, negant les convencions amb què la civilització humana havia opo-

sat un aturador a la furiosa violència de la guerra, han fet retrocedir els sistemes de lluita als segles passats i han degradat la força fent-la instrument de venjança i terror.

Aquestes son les nostres afirmacions categòriques. Estem al costat, en esperit i en anhels, de l'Anglaterra, la França i sos aliats. Pel seu triomf fem vots cordials des de la terra de Catalunya, a la qual la mar llatina recorda tot-hora quin és el seu lloc.

Suivent environ 130 signatures parmi lesquelles nous relevons les noms de MM. Rovira i Virgili, Amadeu Hurtado, Folch i Torres, Pompeyo Gener, Joaquim Montaner, C. Montoliu, J. Montoliu, Marius Aguilar, Apeles Mestres, Miquel i Planas, A. Lopez, C. Riba, D. Martí i Julia, Ribera i Rovira, écrivains; Carme Karr, femme de lettres; Santiago Rusiñol, littérateur; Ignaci Iglesias, auteur dramatique; E. Borrás, acteur; Alberto Rusiñol, Jaime Carner, J. Bertran, H. Giner de los Rios, F. Rodes, Garriga Massó, J. Salvatella, Rahola i Molinas, députés; Josep Carner, Massó i Torrents, Pompeu Fabra, de l'Institut d'Estudis Catalans; Sanpere i Miquel, de l'Académie de Bones Lletres de Barcelone; Joaquim Sunyer, peintre; Enric Casanovas, J. Llimona, sculpteurs; E. Granados, Vives, musiciens, Pin y Soler, novel·lista, etc., etc.

Les Cent millors poesies de la llengua catalana

Triades per
Ernest Moliné y Brasès

PROLECH

Veusaquí algunes observacions à proposít de la eclosió d'aquesta rosa de cent fulles de la Poesia catalana, destinada à juntar-se ab les que ara mateix van cullint-se en altres jardins d'Europa.

Entenem que la poesia autoctona de Catalunya sols comensa à manifestar-se à ultims del sígle xiv, quan los nostres poetes deixen de confondre llurs cants ab los dels trobadors provençals; la llen-

gua ja fou la catalana, poch ó molt ajençada, encare que la tradició y l'esperit seguien rebent-se de fora per medi de les *Leys d'Amor*, d'En Molinier, glosades després per sos adeptes. A la influencia tolosenca segui la italiana, y per ultim la castellana, en los temps desolats de la nostra decadencia literaria, social y politica, que arribá al anorreament. Hem prescindit, donchs, dels poëtes provençalisants dels primers temps, porque llurs obres no poden enquadrar-se dintre de la producció nostrada, y sa intelligencia reclamaria un detingut glosari.

Les primeres poesies qu'hem escullit ja freturen en part d'auxiliar filologic; mes no'l posem porque fóra sensible que'l gran publich, al qui'ns dirigim, hagués de fruir l'aroma poetich á través de les espesses malles de la llinguistica; mes val, en termes d'idealitat, aspirar lo perfum de la viola pressentida sota'l terros violer, que analisar-la als raigs omnividents del microscopi.

Hem procurat donar una idea de cada epoca literaria, fins copiant lo que's troba bonament en les decadentes, porque sols aixis pot endevinar-se lo procés historich de la nostra poesia.

Entenem per llengua catalana, la parlada pe'ls naturals de les terres de raça catalana, y aixis donchs als poëtes de la vella Catalunya deuen juntar-se sos meritissims germans de Valencia, Mallorca, y Rosselló, que avuy com en temps antich saben conseguir ab ideal clarividencia lo comu llenguatge literari, sols diferenciat per sobries supervivencies classiques, conservades sota la crosta de cada forma dialectal.

Sense subordinar la selecció à una llista d'autors preestablerta, hem procurat no olvidar-ne alguns molt respectables del Renaixement, encare que llur producció literaria, à voltes ufanosa, rarament hagi conseguit vesllums de la eterna bellesa; aquestos autors, si no han tingut llur gran moment poetich, han creat pera Catalunya, en rimes memorables, un transcendental moviment historich, y aytals rimes, adhuc d'escas merit literari, mereixen un lloch en la colecció.

Al arribar al Renaixement es quan la tria semblava dificil per la abundancia de producció; mes nos ha facilitat la tasca lo considerar que aquesta abundancia es en part motivada per la pseudo-inspiració del amor á la joia, ó per l'esperit imitativu, ó de vana notorietat. Es clar qu'al arribar à Mossen Verdaguer nos venien

ganes d'emprar à sa uberrima cartera algunes dotsenes de poésies, potser superiors à altres tantes de les escullides, mes això que no estava renyit ab lo títol del llibre, contrariava'l nostre proposit, qu'es presentar modestament un quadro guayre bé complert de la poesia lirica catalana en ses diverses èpoques.

Hem de justificar lo nostre criteri, inspirat en lo de tots los autorisadissims colectors de semblants cantons poètics, d'excloure'n los poetes vivents? Lo creyem tan encertat que ni hem atès à'ls qui'ns indicaven que incloguessem per excepció, als dos ò tres poetes vius, indiscutibles, per por de que fins aquesta alta qualitat los hi fos discutida, y ab ella la nostre tasca de selecció.

No hem sabut escullir una mostra perfecta de la nostre poesia popular no narrativa. La qualitat lirica de les poesies copiades, si bé no observada ab escrupul, nos ha impedit de escullir una part del nostre romancer, tan popular com literari modern.

Per ultim, no essent possible improvisar, are de primera mà, les dates exactes de naixement y mort dels autors antichs, perque les nostres histories literaries y'ls diccionaris biografichs, dintre de sa imperfecció, solen prescindir d'aytals noticies, hem procurat agrupar los autors cronologicament dintre de cada epoca; y al peu de algunes composicions hem transcrit la data de sa aparició, quan la hem judicada interessant ó notoria.

E. MOLINÉ Y BRASÈS.

Les cent millors poesies catalanes las ha estampades, à Barcelona, l'editor Antoni Lopez.

Los primers autors, triats del sigle xiv, son En Jacme March, y Fra Entelm Turmeda; del sigle xv, Jordi de Sant-Jordi, l'Ausias March; del sigle xvi, Pere Serafi, Joan Timoneda; del sigle xvii, Rafel Bover, y'l perpinyanès Francisco Fontanella (*Carla ovidiana de Medea à Jason*); del sigle xviii, Rafel Nogues; del sigle xix, l'Aribau, En Joaquim Rubió y Ors, Víctor Balaguer, Marian Aguiló, Jacinto Verdaguer.

~~~~~

Guerra, cacera y amors, per cada plaer mil dolors.

~~~~~

Fuig de vent acanalat y de enemig reconciliat.

~~~~~

Mentres hi hagi gent armada, tindrem guerra preparada.

L'Aliga blanca

Dit a l'aplech dels Catalans de Paris, lo dia
28 d'abril 1912, ab motiu de fer sous par
pagar a la Patria, junts ab los Calalans de
Rossello, un enginy de guerra que ne
diuhen *Avion*, ab nom tret: **LOCATALA**.

Del Canigo las aligas s'espantan!
Pujan y baixan pels ayres serés,
Tocan l'azul de guspiras encés,
Tocan la neu que'ls isarts sols arrastran.

Com uns pardals que l'esperver rodeja,
S'escampan, esporuchs y desaymats,
Oblidadiços dels tendres ramats;
Y de sos crits tot lo timbau rauqueja.

Sas alas s'esbategan ab gran fressa
Dels Estanyols al cap del Pla Guillem,
De Sant Vicens al puig de Tretze Vents,
Anant, venint, del Vernet a la Presta.

Sos ulls, fletxas d'acer, l'espai travessan,
Seguint assi, della, sul mar immens,
Sul mont blau o nevat, sul pla ruhent,
Del golf de Rosas als estanyes de Salses,

Una au gegantesca, una aliga blanca
Que va repent, tot gracia y majestat,
Sens batre sas alas, com arrestat,
de Vallespir a Cerdanya, a Salanca.

L'au gegantesca al vell cim de la serra
Ven a posarse, parpallol hermos,
Sul calzer blanch del Canigo néulos,
Com un angel del cel baixat a terra.

D'ira, las aligas ab bechs y garras
Arremetan sus d'ell. Escoixetat
Sera!... Las aligas s'han arrestat:
Han vist las catalanas Quatre-Barras,

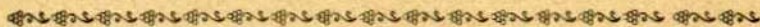
D'or y de sanch en un escut pintadas,
Prop d'un escut blau y blanch y vermell.
« Es catala, diuhen, aquest aucell !
« Potser l'aliga de las nostras fadas!... »

Y s'han girat, cadascu a son era...
Tot d'una pren lo vol l'aucell gegant :
S'en va, s'en va, cap a França tirant,
Per fer de sentinella a la frontera.

Feta d'un pam de tela y d'una branca
A cor d'acer, quan batalla vindra,
A l'Aliga negra colltorcira
Del nostre Canigo l'Aliga blanca !

L'ERMITA DE CABRENÇ.

Paris, dia 24 d'Abril 1912.

UNE VISITE

Nous eûmes, le 2 avril, la visite de M. Alcantara i Colomer, délégué auprès de nous par la rédaction de *Renaixement* dont il nous apportait le salut fraternel.

Piloté par notre secrétaire général, M. Ch. Grando, notre aimable confrère se rendit chez M. le Président et les divers membres du Bureau de la Société d'Etudes Catalanes, en résidence à Perpignan, MM. L. Campanaud, G. Violet, J. Delpont, L. Pastre qui lui réservèrent l'accueil le plus cordial.

LA GUERRA

Apuntacions d'un Barcelonès ⁽¹⁾

20 d'agost de 1914. — Catalunya no és un espectador tan sols. A l'altre banda del Pirineu, Catalunya va a la guerra. La joventut del Rosselló i la Cerdanya, la joventut del Llenguadoc, ha marxat en llargues corruës, camí de l'Alsàcia o de la Bèlgica, a lluitar contra l'imperialisme militar germànic, vessant la seva sang generosa, anònimament, sense que del seu sacrifici la nostra Patria en sigui glòrificada ni compadida.

I aquesta joventut és vida d'aquesta Patria nostra: és Catalunya. Encara que l'ideal nacional Català no flamegi visiblement en la seva pensa, i encare que un especial patriotisme abranci els seus entusiasmes, aquesta joventut parla en català, du l'empremta inesborrable de la nostra raça, i per a ella sempre serà estimada la visió de la terra nadiua quan passi com un llampec davant dels seus ulls en els moments tràgics de la lluita.

Revista Nova ha obert una subscripció per a socórrer els ferits francesos de la guerra. Catalanistes! jo us pregaré de contribuir-hi, per mostra d'interès i amor envers als catalans que pateixen i anyoren el cel de Catalunya, en els hospitals de França.

3 de setembre. — No sé pas quina deu ésser l'actitud dels socialistes a Alemanya davant de la guerra. Mes, sentir els socialistes alemanys amb els quals havem pogut parlar per trobar-se ara entre nosaltres, és un cas morbós de patriotisme.

Tots somnien amb una victòria germànica i amb una Alemanya irradiant als quatre vents el seu esperit imperial.

En aquests moments, costa de trobar diferència entre un socialista i un militarista alemany: l'ideal patriòtic els fa confondre.

(1) Li estímem a'l senyor « Maig » aquestes corals apuntacions, que escrivia al principi de la guerra, mentre se nos regiraven com descarats francofobes, Mossen Alcover, l'Eugeni d'Ors. Un capità d'Estat-Major, y altres de *La Veu de Catalunya*.

I, no obstant, l'ideal germànic, ara, és l'imperialisme militar, la reminiscència teutònica de la raça revivint a deshora, és l'Estat-caserna, enfront de la llibertat de bon o de mal grat amparada en la causa de la Triple Intelligència. O sino, mireu: mentre l'Alemanya lluita per a l'engrandiment de la riquesa i la sobirania de l'imperi, Anglaterra espera la hora de la pau victoriosa, per a implantar l'autonomia d'Irlanda; França per a exigir la llibertat de l'Alsàcia i la Lorena; Rússia, per a donar vida nacional a Polònia...

L'ideal patriòtic ofega en aquells homes qui's pensen ésser avençats, tot sentiment de llibertat i de dignitat humana.

15 d'octubre. — Un amic tot just arribat del Rosselló, ens ho diu amb una pregonia esgarripança que li tremola la veu:

— Perpinyà és ple de ferits. A Banyuls i Port-Vendres, estan transformant en hospitals els grans magatzems, les escoles... —

Heu's-aquí la part més tràgica de la guerra. Lluny de la furia ubriagadora del combat, lluny de l'espatec enterbolidor de la lluita, van arribant en trens dolorosos les desfetes humanes, com una riuada de vides sacrificada a una divinitat folla.

Perpinyà és ple de ferits... Tancant l'horitzó de la ciutat adolorida, el Canigó deu aixecar el seu massiu imposant; mes qui goserà dir avui d'aquelles muntanyes « muntanyes regalades », si els remats mancats de pastor deuen esbarriar-se per les llurs vessants amb un esverament d'haver perdut la guia, i si a l'entorn de les cledes els goços deuen plorar tota la nit, atormentats per un pressentiment sinistre sota la volta gloriosament estelada dels cels pirenenics!

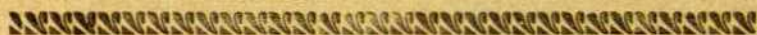
Com la sang puríssima de Gentil, la sang dels soldats qui tornen de la frontera de l'Est, trenca l'encis de la terra i apaga la cançó...

La setmana passada, l'Horaci Chauvet, davant l'estatua d'*Els temps futurs* ha dit amargament: « Admirem per la llur grandesa d'ànima aquells qui persegueixen malgrat tot, aquest somni de volguer lliurar la humanitat dels flagells terribles que provoca la guerra, mes constatem la llur impotència ».

Hi ha dret a llençar aquesta imprecació, quan les exhalacions de dolor de la vida malferida per la força que encara domina la terra, atura el curs de les idealitats prometedores d'un demà de pau i de justícia.

Mes, amb la pietat nostra, podem aturar el que en el pit dels nostres germans s'apagui la fe dels ideals futurs. Vessem la gori-dora blانيتut de la caritat catalana, damunt les nafres vives dels lluitadors caiguts, de l'altra banda de les muntanyes pirenenques. Que, en el cor dels desesperançats per el torment d'aquesta hora tràgica, el nostre gest de bons germans per damunt de les fronteres, pot tornar-li la confiança en una més hardida i forta germanor futura.

MAIG.

Adresses de sympathie

Nous avons reçu diverses lettres de Catalogne, toutes empreintes de la plus vive sympathie pour la France et ses alliées.

Le 22 mars, M. Ribera i Rovira, rédacteur en chef du *Poble Català*, nous écrivait :

« En el nostre diari, *entregat de tot cor a la causa de França*, « no hi caben les propagandes més o menys encobertes dels amics « d'Alemanya. »

Le 31 mars, le Directeur de *Renaixement*, le jeune et distingué catalaniste Alcantara i Gusart, s'exprimait ainsi dans une enthousiaste lettre adressée à notre secrétaire général :

« Cregueu que en els catalanistes de la Unió, el sentiment de « germanor envers vosaltres, catalans de l'Estat francès, es ben « viu i ben coralment sentit. »

... « Aquí la opinió, malgrat el gran nombre d'alemanys que « s'han agombolat a la nostra ciutat i la propaganda que per « escrit realitzen, és francament favorable als aliats. En l'ambient « de la ciutat hi sura constantment aquesta simpatia.

... « Cregueu doncs que aquí hi teniu germans que no obliden « pas el sagrat manament de la raça.

« Tota la redacció de *Renaixement* m'encarrega que us saludi i « en vos i a tots els germans de França ».

Merci, chers amis, « germans de nostra terra ! »

Lo Espigol

Rebeu de un espigol
Lo brot, que hé segat
Pel Causse anyorivol,
Del nostre bisbat.

Sa mata ajupida
Pel ronech cotiu,
Encar que florida,
Apar que no viu.

No vol riques terres,
Arréla en los rochs ;
Per les magres serres
Del sol beu los fochs.

Enlayra en sageta
Son brot tremolos,
Que du la capseta
Debil y cendros.

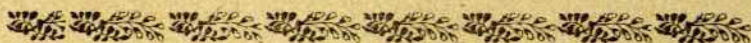
Mes ay ! la capseta
Té lo color blau,
Y la humil floreta
Vessa olor suau ;

Lo vent no la esfulla :
Estiu com hivern,
Guarda en sa ramulla
Flayre sempitern ;

De sos fins aromes,
Trets y recullits,
Replegan los homes
Perfums exquisits.

Mossen J. ASTOR.

Castelnou, 1904.

Les Fouilles de Ruscino

Dans la *Revue des Etudes Anciennes* et dans la *Chronique Gallo-Romaine* (1), M. C. Jullian, Membre de l'Institut, commente l'Etude de M. H. Aragon sur les fouilles de Ruscino : cet ouvrage a été présenté à l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres (2) en séance publique le 6 novembre et des félicitations ont été adressées à son auteur.

Voici comment s'exprime, à ce sujet, M. C. Jullian : « Les
« fouilles de Roussillon : je me permets de dire désormais Roussillon, et non Castel-Roussillon, pour désigner *Ruscino* et son
« héritière moderne. Dans un beau livre, plein de faits et d'images (*Le bilan des fouilles de Ruscino*, in-8° de 244 pages, 49 gravures ; Perpignan, Comet, 1914), M. Henry Aragon, conservateur du Musée Archéologique de Perpignan, nous donne un relevé des fouilles devenues célèbres, de M. Thiers, son maître et
« ami. Le présent volume se compose de cinq parties : résumé
« des fouilles, faits politiques qu'elles révèlent, les bronzes, questions topographiques, objets divers et en particulier préhistoriques.

« M. Aragon nous annonce deux autres volumes, l'un sur la céramique, l'autre sur la vie coloniale à Roussillon, colonie latine (ou romaine : la question demeurant encore incertaine, je conseillerais

(1) C. Jullian : *Annales de la Faculté des Lettres de Bordeaux et des Universités du Midi*. (Notes Gallo-Romaines, Janvier-Mars 1915. LXV.)

(2) Institut de France : le secrétaire perpétuel de l'Académie, Maspero.

« à M. Aragon de supprimer le mot latine) (1). Tout cela fera
« une monographie complète, qu'on pourra rapprocher de celle de
« M. Clerc sur Aix. Roussillon sort enfin du discrédit ou de l'ou-
« bli. M. Thiers n'a pas fait seulement œuvre d'Archéologue mais
« aussi de patriote. Il a vraiment ressuscité une vieille capitale
« ibérique et romaine, une ville antique et qui a été un des cen-
« tres les plus actifs de la civilisation dans la Gaule du Midi. Et
« M. Aragon expose à merveille les résultats de cette enquête
« sur le sol. Nous reviendrons plus longuement sur cet ouvrage
« et sur Roussillon quand tout aura paru. »

(1) Dans l'ouvrage en cours de tirage, *La Colonie Antique de Ruscino*, je me suis efforcé d'élaborer cette question que j'ai longuement traitée dans cette étude : « La Colonie de Ruscino sans être absolument latine (c'est-à-dire d'origine latine incertaine, suivant l'opinion de M. C. Jullian), jouissait cependant des mêmes prérogatives que les véritables *Coloni latini*. En effet, les Colonies latines (*Coloniae latinorum*) et mentionnons, suivant Pline, *Ruscino latinorum*, étaient composées de colons qui devaient exercer dans la nouvelle cité les droits inhérents à la latinité, soit qu'ils fussent Latins antérieurement, soit qu'ils eussent, comme à Ruscino, **REÇU FICTIVEMENT CETTE QUALITÉ**... Ces *Coloniae nominis Latini* sont, d'après Tite Live, les Colonies proprement dites parfois appelées *romanæ*... Il y avait donc (et c'est le cas pour Ruscino) d'après M. G. Humbert, des **COLONIES d'une NOUVELLE ESPÈCE**, auxquelles le **DROIT LATIN** *Jus Latii* fut accordé **PAR FICTION**, bien que les colons ne fussent pas Latins d'origine... Auguste avait donné le droit latin à Ruscino.

On admettra donc vraisemblablement que les Colons de Ruscino, qui n'étaient pas Latins d'origine, avaient reçu **FICTIVEMENT** cette qualité, jouissant du droit latin, *Suo jure et suis legibus utentes* (Aulu-Gelle), et que, par le fait, Ruscino était devenue **COLONIE LATINE**, ce qui est bien confirmé par les textes des auteurs anciens.

En somme, on peut raisonnablement conclure que Ruscino, qui fut composée d'abord de citoyens (*civium romanorum*) comme les premières colonies, avec leur droit civil et politique *Jus Romanæ Coloniae illi* (Ruscino) *concessum est* (Marca), acquit plus tard le droit latin et devint **COLONIE LATINE**. « *Unde ortum est apud Plinium discrimen oppidorum quæ vocat Civium ROMANORUM et eorum quæ LATINORUM veterum* ». *Marcae Hispanicæ liber secundus, Caput IV: La colonie antique de Ruscino*, pages 20, 24, 99, 101, etc.

(Note de l'Auteur.)

Raretés bibliographiques catalanes

En mai dernier a eu lieu, à Barcelone, dans les salles de l'*Institut d'Estudis Catalans*, une exposition de raretés bibliographiques ; nous y relevons les suivantes, qui intéressent particulièrement les roussillonnais :

« Quant à l'historiografia catalana per primera vegada va presentar-se un manuscrit del segle xv, contenint una desconeguda crònica en llatí, dels reys de Navarra y Aragó y dels comtes de Barcelona, escrita en 1379 pel dominicà fra Jaume Domenech, per encarrech del infant Joan ; s'hi veu també una crònica llatina dels reys de Fransa ; es finament escrit, y decorat amb delicades miniatures. Havia pertangut al cronista Carbonnell, de qui porta algunes observacions autografes, y ha estat regalat a la Biblioteca per la senyora viuda de Sanllehy. »

Nous lisons d'autre part, à ce sujet :

« Sembla que aquesta grossa compilació, va començar-la fra Jaume Domenech, en el convent de Perpinyà, envers l'any 1360, complint l'encarrech del rey Pere III d'Aragó. Per mort d'En Domenech, lo rey va encarregar-ne la continuació a fra Antoni de Genebreda, en 1386... Fa poch, s'ha trobat el manuscrit d'una genealogia llatina encarregada pel rey Ceremoniós à n En Domenech, y acabada à Perpinyà, l'any 1370. »

❖
Manuscrit d'una poesia de Guillem de Cabestany : Lo dolç cossire...
(No mes hi ha quatre cobles de 15 versos.)

La célèbre poésie du troubadour Guillem de Cabestany, adressée à la belle Saurimonde, de Castell-Rosselló, commence en effet, ainsi :

Lo dols cossire
Que m don amor soven
Domna m fai dire
De vos mans vers plazen

La douce rêverie
Où me jette l'amour
M'inspire nuit et jour
Pour vous, beauté chérie.

Dos llibres catalans únics, completen aquesta secció: l'un es el *Vocabulari català-alemany*, imprès per En Rosembach, à Perpinyá, en 1502:

VOCABULARI molt profitos per
apendre lo catalan alemany
y lo alemany catalan
Stampat lo present vocabulari
en la noble vila de Perpinya
per mestre Johan Rosembach
Any M. D. e dos

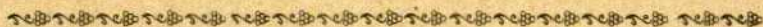

A signaler encore :

« Ocupava el primer lloc en la vitrina, el mes antic document conegut escrit en català; es una carta relativa à les diferències entre el senyor de Cabret y un de sos vassalls, amb motiu d'algunes servituds de caracter feudal. El senyor Miret y Sans ha demostrat que va esser escrit entre 1080 y 1095. En realitat aquest document es bilingue; pero son tan reduïdes les frases llatines que son editor el considera com el primer en data dels documents catalans coneguts.

« Fou donat à la biblioteca pel Senyor Miret y Sans. »

EN CERQUIS.

LIVRES & REVUES

La revista *Renaixement* ha començat à publicar una interessant col·lecció d'articles sobre 'l darrers anys de la vida de Mossen Jacinto Verdaguer. Hi aplaudim.

Els primers números d'Una edició popular de les Obres del gran catalanista J. Verdaguer han sortit aquestos dias a Barcelona (Il·lustració Catalana).

Cada volum, de 100 a 200 planes no costa mes que 40, 50, 60 centims.

El « Canigó » per dotse sous, qui deixarà de comprar el delictos poema del gran catalanista ?

Felicitem la Il·lustració catalana per la nova expansió que va donant à la llengua payral.

La casa Puges ven d'editar la traducció catalana de « Mireille », el poema tant presat del gran poeta Mistral, amb proleg d'En Josep Carner.